

بررسی تأثیر پیچیدگی اطلاعات حسابداری و کیفیت حسابرسی بر تغییر حسابرس

فرزین خوشکار^۱

فرشته نظری^{۲*}

سمیه عباسی^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۸/۳۰ تاریخ چاپ: ۱۰/۰۹/۱۳۹۹

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی تأثیر پیچیدگی اطلاعات حسابداری و کیفیت حسابرسی بر تغییر حسابرس در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت، یک پژوهش توصیفی با تاکید بر روابط همبستگی است. داده های مورد نیاز جهت محاسبه متغیرهای پژوهش، از بانک اطلاعاتی «ره آورد نوین» استخراج شده است. به منظور نیل به این هدف ۹۶۶ سال-شرکت (۱۳۸ شرکت برای هفت سال) داده های جمع آوری شده از گزارشات مالی سالانه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی دوره زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ مورد آزمون قرار گرفته اند. به منظور تخمین این مدل از تکنیک رگرسیون لوジت استفاده می شود. برای اینکه در مدل رگرسیون خطی، تخمین زن های ضرایب رگرسیون، بهترین تخمین زن های بدون تورش خطی باشند، لازم است تا واریانس جزء خطای مدل ثابت باشد و بین متغیرهای توضیحی هم خطی وجود نداشته باشد. یافته های پژوهش نشان می دهد که پیچیدگی اطلاعات حسابداری و کیفیت حسابرسی بر تغییر حسابرس تأثیر منفی و معناداری دارد.

واژگان کلیدی

پیچیدگی اطلاعات حسابداری، کیفیت حسابرسی، تغییر حسابرس

۱- مدرس گروه حسابداری و حسابرسی، موسسه آموزش عالی ناصرخسرو، ساوه، ایران. (f.khoshkar@hnkh.ac.ir)

۲- کارشناس ارشد حسابرسی، موسسه آموزش عالی ناصرخسرو، ساوه، ایران. (Fereshtehnazari06@gmail.com)

۳- کارشناس ارشد حسابرسی، موسسه آموزش عالی ناصرخسرو، ساوه، ایران. (Zoro12s@yahoo.com)

۱. مقدمه

حسابرسان مستقل، به دلیل ارائه‌ی خدمات حسابرسی، نقش مهمی در جهت حفظ منافع عمومی در بازارهای سرمایه ایفا می‌کنند. گزارش‌های حسابرسی، یکی از مواردی است که به عنوان راهنمای سرمایه‌گذاران، در هنگام تصمیم‌گیری استفاده می‌شود و کیفیت پایین این گزارش‌ها، می‌تواند به تخصیص نامناسب منابع در جامعه منجر شود. قانون گذاران و تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری و حسابرسی در تلاش هستند تا از طریق وضع قوانین موثر بر استقلال حسابرسان، کیفیت حسا بررسی را افزایش دهند. تغییر حسابرس، از موضوعاتی است که قانون گذاران توجه ویژه‌ای به آن نشان داده‌اند. (لانسون^۱ و همکاران، ۲۰۰۷).

با توجه به اینکه تغییر حسابرس و شرکای حسابرسی به عنوان ابزاری برای تقویت استقلال حسابرس و افزایش کیفیت حسابرسی تلقی می‌گردد، این موضوع، طی سالهای اخیر به زمینه با اهمیتی در تحقیقات حسابرسی تبدیل شده است. از دیدگاه طرفداران تغییر ادواری حسابرس و مؤسسات حسابرسی، مدت تصدی طولانی حسابرس، بی‌طرفی و استقلال وی را خدشه دار می‌نماید. از سوی دیگر، مخالفان تغییر ادواری حسابرس و مؤسسات حسابرسی بر این اعتقاد هستند که این امر منجر به افزایش هزینه حسابرسی شده و انگیزه‌های حسابرسان در پذیرش حسابرسی صنایع خاص را کاهش می‌دهد. ضمن آن که به دلیل کاهش شناخت حسابرس از صاحبکار، کیفیت حسابرسی نیز کاهش می‌یابد.

برخی دیگر از صاحبنظران نگاه افراطی تری نسبت به این مسئله داشته و عنوان می‌نمایند که تغییر ادواری حسابرسان اعتماد سرمایه گذاران به قابلیت اتکای صور تهای مالی را کاهش داده و منجر به عدم دستیابی حسابرس جایگزین به اهداف حسابرسی می‌گردد که این امر، به نوبه خود منجر به کاهش اعتبار فرآیند حسابرس در ابعاد کلان می‌گردد. موتز و شرف (۱۹۶۱) در کتاب فلسفه حسابرسی، اگرچه تغییر ادواری حسابرس و شرکای حسابرسی را توصیه نکرده‌اند، لکن اذعان نموده‌اند که وجود رابطه طولانی، موجب بروز شک و تردید در خصوص استقلال حسابرس می‌شود. (ملکیان و همکاران، ۱۳۹۴) هم چنین، تداوم انتخاب حسابرس، ممکن است کار حسابرسی را برای حسابرسان به صورت یک کار یکنواخت و تکراری جلوه دهد. این موضوع باعث کاهش صلاحیت حرفة‌ای حسابرس خواهد شد. شاکلی^۲ (۱۹۸۲) معتقد است تداوم انتخاب حسابرس می‌تواند باعث اعتماد به نفس بیش از حد، عدم نوآوری و کاهش به کارگیری روش‌های دقیق و موشکافانه در بین حسابرسان شود. هم چنین، او معتقد است که مدیریت و کارکنان صاحب کار، در اثر تعامل طولانی مدت با حسابرس، با خصوصیات شخصی و کاری حسابرس آشنا شده و می‌توانند با استفاده از این آشنایی، دست به تخلف بزنند.

آرل^۳ و همکاران (۲۰۰۵) معتقدند حسابرسان در بازگشت به کار قبلی، برای اموری مانند برنامه ریزی حسابرسی، بودجه بندی و تهیه‌ی اطلاعات مورد نیاز برای حسابرسی سال جاری، اغلب اوقات به کاربرگ‌های سال گذشته تکیه می‌کنند. این تکیه بیش از حد به مدارک سال گذشته و پیش‌بینی نتایج، به جای توجه به تغییرات کوچک اما مهم، ممکن است باعث عدم دست یابی به اهداف حسابرسی شود. تغییر حسابرس به استعوا و برکناری تقسیم می‌شود و تصمیمات حسابرسان فعلی و

1- Lowensohn

2- Shockley

3- Arel

صاحبکار را منعکس می کند. از طرف حسابرسی، حسابرس فعلی نسبت به هزینه ها و مزایای حسابرسی دانش دست اول دارد و بنابراین یکی از دلایلی است که محققان استعفای حسابرس را بررسی می کنند، به دلیل "اطلاعات محروم" است که حسابرس استعفا می دهد. با این حال، از آنجا که ممکن است خطاهای کشف نشده وجود داشته باشد، احتمالاً صحیح است که شخص مسئول حسابرسی از صحت کیفیت حسابرسی مطمئن نباشد (فرگوسن و همکاران^۴، ۲۰۱۸) این عدم اطمینان در تصمیم حسابرس مبنی بر استعفا و تلاش های حسابرس مبنی بر تعادل در پرتفوی ریسک صاحبکاران تأثیر می گذارد (فرانسیس و همکاران، ۲۰۱۷) تا با این بدن صاحبکاران نامطلوب، اعتبار خود را بهبود بخشد و از هزینه های آتی ناشی از عدم اطمینان در ارتباط با حسابرسی آتی جلوگیری کند (هولوزاک و همکاران^۵، ۲۰۱۸)

از دیدگاه هیات تدوین استانداردهای بین المللی، مشکلات پیچیدگی ناشی از موارد زیر است: ۱- تعدد ابزارهای مالی اندازه گیری حسابداری ۲- حسابداری پوشش ریسک ۳- دامنه استانداردهای حسابداری در خصوص ابزارهای مالی و تعریف ابزارهای مالی ۴- عدم شناخت ابزارهای مالی ۵- ارائه و افشا و سایر موضوعات از قبیل واحد حسابداری. برای مثال به کار بردن رویه صحیح حسابداری تحصیل یک واحد اقتصادی توسط واحد اقتصادی دیگر، مسائل حسابداری پیچیده و مهمی را ایجاد می کند و یا افزایش تعداد محصول شرکت می تواند منجر به افزایش فرآیند مدت زمان تهیه بهای تمام شده محصولات گردد. حسابسان باید اعمال مراقبت های حرفه ای لازم را در تمام مراحل حسابرسی رعایت نمایند زیرا وقوع اشتباه در حسابداری امری اجتناب ناپذیر است و عواملی چون تنوع و پیچیدگی موضوعات، حجم زیاد کار، خستگی، کسالت، بی اطلاعی، بی دقیقی و عملیات تکراری احتمال اشتباه را افزایش می دهد و در صورتی که این تحریف توسط حسابرس کشف نشود ممکن است آثار زیان باری بر تصمیم گیری استفاده کنندگان بگذارد که این امر امکان طرح دعاوی حقوقی علیه حسابسان را افزایش می دهد و منجر به تغییر حسابرس می شود. پیچیدگی حسابداری شرکت مورد بررسی و همچنین کیفیت گزارشگری مالی نیز می تواند بر میزان کیفیت حسابرسی تاثیر گذار باشد. بینی و فیلی (۲۰۰۱) نشان دادند که عدم رضایت از کیفیت حسابرسی یکی از دلایل اصلی تغییر حسابرس است. وو و چای کو (۲۰۰۵) دریافتند کیفیت حسابرسی با تغییر حسابرس رابطه عکس دارد. بنابراین لازم است حسابسان به منظور کاهش این خطرات شناخت کاملی از واحد اقتصادی و محیط آن داشته باشد. این شناخت، آگاهی از صنعت صاحبکار و محیط قانونی و عملیاتی حاکم بر آن را شامل می گردد. (صالحی، ۱۳۹۶)

ضرورت انجام این پژوهش از چند بعد حائز اهمیت است: اول پیچیدگی اطلاعات حسابداری موضوعی نسبتاً جدیدی است که کمتر در تحقیقات خارجی و داخلی به آن پرداخته شده است و ما در نظر داریم تاثیر آن را بر تغییر حسابرس بسنجیم. دوم نتایج این پژوهش به عنوان یک پژوهش جدید می تواند اطلاعات سودمندتری در مقایسه با پژوهش های پیشین در اختیار تحلیل گران و سرمایه گذاران و مدیران شرکت ها قرار دهد، چرا که سرمایه گذاران همواره نگران منافع خود در شرکت هستند و کیفیت بهتر حسابرسی موجب بالارفتن اطمینان بخشی به گزارشات مالی می شود و تا حدود زیادی پیچیدگی اطلاعاتی، نگرانی و ریسک سرمایه گذاران را کاهش می دهد. نتایج این تحقیق می تواند موجب بسط مبانی نظری متون مرتبط با اهمیت

و محتوای اطلاعاتی گزارشگری مالی، پیچیدگی اطلاعات حسابداری و کیفیت حسابرسی و تغییر حسابرس گردد. با توجه به مطالب بیان شده، پژوهش حاضر در پی پاسخی به سؤال زیر است که پیچیدگی اطلاعات حسابداری و کیفیت حسابرسی بر تغییر حسابرس چه تأثیری دارد؟

۲. مبانی نظری و ادبیات پژوهش

تئوری پیچیدگی، چارچوبی برای فکر کردن و درنظر گرفتن جهان ارائه می کند. این تئوری رویدادی را پیش بینی نمی کند اما قادر است به سازمان جهت شناسایی قابلیت ها و یافتن ریسک های آن ها کمک کند. پیچیدگی سیستم ناشی از قواعد پیچیده نمی باشد بلکه ناشی از رفتار پیچیده ای است که از روابط درون سازمانی، تعاملات متقابل و ارتباطات دوجانبه عوامل در داخل، بین سیستم و محیط بوجود می آید. پیچیدگی را می توان بر حسب پیچیدگی ساختاری و پیچیدگی عملیاتی طبقه بندی نمود. پیچیدگی ساختاری در رابطه با قابلیت پیش بینی بهای تمام شده محصولات بهای تمام شده فرایند تولید و بهای تمام شده مواد اولیه و نیروی کار می باشد. پیچیدگی عملیاتی به بهای تمام شده غیرمنتظره تنوع در محصولات ناشی از عدم اطمینان در تقاضای مشتریان مربوط است. همچنین ممکن است ناشی از زیان تداوم فعالیت سازمان به دلیل کمبودها و کاستی ها باشد. (العمودی و کومار، ۲۰۱۷).

پیچیدگی یکی از مهمترین موضوعات گزارشگری مالی است و در میان آنها ابزارهای مالی از همه پیچیده تر است. بورس اوراق بهادر آمریکا (۲۰۰۸) پیچیدگی گزارشگری مالی را اینگونه تعریف می کند: ((مشکل استفاده کنندگان صورت های مالی به منظور درک و تجزیه و تحلیل جزئیات فعالیت های و عملکرد شرکت از طریق پر کردن افشاء اطلاعات حسابداری در فرم (K-10). پترسون (۲۰۱۲) پیچیدگی اطلاعات حسابداری را چنین بیان کرد: ((پیچیدگی ناشی از مشکلات ذاتی در استفاده از اصول پذیرفته شده حسابداری و ترسیم فعالیت های اقتصادی یک شرکت برای شناخت و اندازه گیری عناصر صورت های مالی با استفاده از قواعد حسابداری است)). وی نشان داد که پیچیدگی اطلاعات حسابداری به شناخت درآمد و همچنین ناتوانی در تکمیل فرم ارائه گزارش سالیانه به کمیسیون بورس اوراق بهادر (K-10) مرتبط است. ایشان به سه دلیل بر شناخت درآمد تمرکز می کند. ۱) شناخت درآمد در همه شرکت ها وجود دارد ۲) اشتباه در گزارشگری درآمد به طور معمول منجر به ارائه مجدد صورت های مالی می گردد ۳) شواهد غیررسمی نشان می دهد که شناخت درآمد می تواند پیچیده باشد.

هیاش و همکاران (۲۰۱۷) دریافتند که افشاء اطلاعات بیشتر در حسابداری کار تهیه کنندگان صورت های مالی و حسابرسان را پیشتر می کند. چن و همکاران (۲۰۱۵) دریافتند که کیفیت افشا با دقت پیش بینی بالاتر و انحراف کمتر رابطه دارد برخی تحقیقات گذشته مانند فیرفیلد و همکاران (۱۹۹۶) دریافتند که افشاء جزئیات بیشتر می تواند اشتباه در قیمت گذاری بیشتر را کاهش دهد. نظارت حسابرسان بر فرآیند گزارشگری مالی سبب اطمینان بخشی و اتکای استفاده کنندگان نسبت به صورت های مالی و سودهای گزارش شده می شود. براین اساس تحقیقات پیشین نشان داده اند که شرکتهای دارای کیفیت حسابرسی بهتر از هزینه پایین تر (هوب و همکاران، ۲۰۰۹)، اتکاپذیری بالاتر در سودهای گزارش شده (بالسام و همکاران، ۲۰۰۳) و

واکنش مثبت بازارنسبت به سهام (نیکل و همکاران، ۲۰۰۷) برخوردارند. با این حال در مجموعه صاحبکاران تمامی کارهای حسابرسی از کیفیت یکسانی برخوردار نیست. تحقیقات نشان داده است که کیفیت حسابرسی تحت تاثیر عدم آشنایی حسابرس با ماهیت فعالیت صاحبکار قرار می‌گیرد. همزمان با این امر مطالعات دیگرنشان داده اند که فعالیت و فرآینده حسابرسی به عوامل حاکمیتی دیگری، همچون کمیته حسابرسی در شرکت نیزبستگی دارد. (احمد و همکاران ۲۰۰۸) همانطور که اشاره شد مطالعات نشان داده است که کیفیت حسابرسی از عدم آشنایی حسابرس با فعالیتهای صاحبکار تاثیر می‌پذیرد. جانسون و همکاران (۲۰۰۲) در این باره نشان دادند که ارتباط معکوسی بین دوره تصدی حسابرس و اقام تعهدی غیرعادی وجود دارد. کیگرو راگوناندان (۲۰۰۲) نیز به این نتیجه رسیدند که در سال های ابتدایی دوره تصدی حسابرس نا توانی وضعف در گزارش حسابرسی مشهودتر است. به دلایل مشابه بسیاری از محققان و قانون گذاران با ایده چرخش اجرای در شرکت ها مخالفت نمودند. استدلالی که برای اطمینان بخشی ضعیف حسابرس وجود داشت این بود که در سال های ابتدایی قرارداد حسابرسی اتکای حسابرسان نسبت به برآوردهای مدیریت و شواهد ارائه شده از جانب وی بیشتر است. در نتیجه بسیاری از شرکت ها نسبت به کاروتلاش حسابرسان در قبال صاحبکار جدید دچار شک و شبهه شدند. (دونهام، ۲۰۰۲). در چنین وضعیتی به هنگام پذیرش صاحبکار جدید حسابرس از فعالیت های صاحبکار در سالهای اولیه عقد قرارداد حسابرس آگاهی درستی ندارد. این فقدان آشنایی سوالاتی درباره کیفیت اطمینان بخشی حسابرس در این دوره را پدید می‌آورد (بیزلی و همکاران، ۲۰۰۰). با این حال پیش از این چندین مطالعه نشان دادند که اظهارنظر حسابرس در سال ابتدایی نسبت به اظهارنظر حسابرس در سال های پسین با همان شرایط تفاوت چندانی ندارد (کریشنان، ۱۹۹۴). سایر مطالعات مرکز بر کیفیت گزارشگری در سال های ابتدایی نیز نشان ندادند که کیفیت حسابرسی در معرض خطر است.

در این پژوهش پیچیدگی اطلاعات حسابداری را برعهده نهادیم:

۱- در پژوهش ایزدی نیا و همکاران (۱۳۹۳) وجود صورت های مالی تلفیقی به عنوان عامل پیچیدگی های حسابداری در نظر گرفته شده است. تهیه صورت های مالی تلفیقی به نوعی پیچیدگی های حسابداری شرکت مادر را افزایش می دهد. افزایش این پیچیدگی به طور مستقیم می تواند بر مدت زمان لازم برای حسابرسی شرکت مادر تأثیر گذار باشد و زمان انجام حسابرسی را افزایش دهد. در مورد حسابرسی شرکت های مادر، حسابرس می بایست بر فرآیند حسابرسی شرکت های فرعی نیز نظارت مناسب داشته باشد، زیرا تحریف در صورت های مالی شرکت های فرعی می تواند باعث خدشه دار شدن صورت های مالی تلفیقی گردد.

رشد واحدهای انتفاعی نامتجانس و توسعه فعالیت های آنان در بازارهای جهانی، موجب تجمعی اطلاعات مالی حاوی عناصر ناهمگن شده است. با توسعه مجتمع های تجاری مشتمل بر فعالیت های متنوع که از طریق ادغام یا تحصیل سهام شرکت های ناهمگن انجام پذیرفته، مساله تجمعی اطلاعات، حادتر نیز شده است. با هر فقره ترکیب واحد های انتفاعی، بخشی از اطلاعات سودمند در دسترس سرمایه گذاران و جامعه می تواند از دست بروز زیرا گزارش های جداگانه ای که قبل از منتشر می شد پس

از ترکیب معمولاً در یک گزارش خلاصه می شود. علاوه بر این به دلیل تنوع فعالیت ها، ارزیابی مجتمع های تجاری و پیش بینی فعالیت های آتی و موفقیت آنان بر مبنای یک گزارش تجمعی شده مشکل تر خواهد بود (شبانگ، ۱۳۹۳).

پیچیدگی اطلاعات در ترکیب واحد های تجاری از دیدگاه شبانگ، ناشی از چندین مشکل است: اولین مساله در گزارشگری بر مبنای قسمت های مختلف تصمیم گیری منطقی درباره یکایک قسمت های گزارشگری مالی انتخاب کرد، در حالی که در سایر موارد این نحوه تقسیک ممکن است مناسب نباشد. دومین مساله در گزارشگری سود برای قسمت های جداگانه واحد انتفاعی، تخصص هزینه های مشترک است. چنانچه این بخش ها، در اجرای عملیات خود مستقل و مختار باشند، ممکن است هزینه های مشترک نسبتاً اندک باشد اما در ارتباط با سود خالص آن بخش می تواند با اهمیت تلقی شود. مساله دیگر، قیمت های انتقالی به کار رفته در مبادلات بین قسمت های مختلف واحد انتفاعی است. محصول نهایی یک قسمت ممکن است مواد اولیه برای قسمت دیگر محسوب شود؛ یعنی شناسایی آن به زمان فروش نهایی به مشتریان خارج از واحد انتفاعی موکول نمی گردد. برخی از صاحبنظران حسابداری پیشنهاد کرده اند که در این گونه موارد، قیمت های انتقالی قسمت های مختلف مد نظر قرار نگیرد.

۲- اعتمادی و یارمحمدی (۱۳۸۲) در مقاله ای تحت عنوان "بررسی عوامل موثر بر گزارشگری میان دوره ای به موقع در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران" از افزایش تعداد محصولات متنوع به عنوان عاملی از پیچیدگی اطلاعات حسابداری یاد کردند. این شرکت ها نسبت به شرکت هایی که یک محصول تولید می کنند پیچیدگی اطلاعات دارند که این پیچیدگی بر زمان تهیه صورت های مالی تاثیر گذار است. در تحقیق بامبر و همکاران (۱۹۹۳)، پیچیدگی عملیات شرکت نیز به وسیله تعداد خطوط متفاوت واحد تجاری در یک شرکت خاص تعریف شده است. از نظر اسوا - آنسه (۲۰۰۰) درجه پیچیدگی عملیات شرکت به تعداد و موقعیت واحد های عملیاتی شب و تنوع محصولات و بازار آن بستگی دارد. همچنین اشتون و همکاران (۱۹۸۷) یافته که بین پیچیدگی عملیاتی شرکت و تاخیر گزارش حسابرسی رابطه مثبت معناداری وجود دارد.

۳- میزان بیش از میانگین اقلام تعهدی: اقلام تعهدی را بیشتر بدین صورت تعریف کرده اند که گویای تفاوت بین سود حسابداری و جزء نقدی آن است. به بیان دیگر، تفاوت میان زمان بندی جریان های نقدی و زمان بندی شناخت معاملات است. تجزیه تعهدات به اختیاری و غیراختیاری تصدیق می کند که کل تعهدات برای اطلاع رسانی بهترصورتهای مالی استفاده می شود. اقلام تعهدی زیاد، نشان از به کارگیری بیشتر قضاوتها و اعمال نظر توسط مدیریت می باشد. مدیر باید به گونه ای اقلام تعهدی را مدیریت کند که منجر به کاهش کیفیت سود نگردد (مدیریت سود خوب). با توجه رسایی های اخیر در شرکتهای بزرگ، ذهنیت منفی در خصوص مدیریت سود ایجاد شده به گونه ای که پژوهش های صورت گرفته در ادبیات حسابداری و مالی، بیانگر وجود یک رابطه منفی بین اقلام تعهدی و بازده آتی سهام است. اسلوان^{۱۸} (۱۹۹۶) در پژوهشی نشان داد که پرتفوی شرکتهایی با اقلام تعهدی بالا، بازده های آتی پایینی کسب می کند. به همین دلیل مدیریت

شرکت باید در خصوص به کارگیری قضاوتها و برآوردها به گونه‌ای عمل کند که متهم به اعمال مدیریت سود فرصت طلبانه در صورتهای مالی نگردد. از دیدگاه حسابرس هرچه میزان اقلام تعهدی در شرکت‌ها بیشتر باشد احتمال مدیریت سود فرصت طلبانه بیشتر می‌شود و از نظر حسابرس مستقل ریسک حسابرسی در این گونه شرکت‌ها افزایش می‌یابد که در نهایت حسابرسان برای کاستن میزان مسئولیت خود در مقابل دعاوى مطروحی احتمالی در آینده، رسیدگی کامل تری را برنامه ریزی کرده است، انجام اینگونه اقدامات از جانب حسابرسان، موجب طولانی شدن زمان تکمیل عملیات حسابرسی و تاخیر انتشار صورت‌های مالی خواهد شد.

نظرارت حسابرس نقش مهمی را در ارتقای میزان اعتماد استفاده کنندگان بروん سازمانی در صورت‌های مالی ایفا می‌کند. این افزایش اطمینان در اعتبار دهنگان و سرمایه‌گذاران نسبت به سودهای گزارش شده اغلب به شکل افزایش اعتماد نسبت به گزارش‌های مالی برای تصمیم‌گیری و کاهش هزینه سرمایه شرکت‌ها خود را نشان می‌دهد. چندین مطالعه نیز به پشتیبانی از این فرض انجام شده است که حاکی از وجود ارتباط منفی بین کیفیت حسابرسی و هزینه حقوق صاحبان سهام (عزیزخانی و همکاران، ۲۰۱۳) (فرناندو و همکاران، ۲۰۰۸) و هزینه بدھی (بلک وال و همکاران، ۲۰۰۸) (پتیمن و فورتین، ۲۰۰۴) می‌باشد. سایر مطالعات نیز به ارتباط بین کیفیت حسابرسی و اطمینان سرمایه‌گذاران نسبت به گزارش‌های مالی افشا شده است که نشان می‌دهد سودها نسبت به قیمت سهام از آگاهی دهنگی بیش تری برخوردارند (توه و وانگ، ۱۹۹۳). اگر چه شرکت‌ها ممکن است بهترین حسابرسان را به کار بگیرند اما دلیل نمی‌شود کیفیت حسابرسی آنقدر بالا باشد که بتواند کیفیت گزارشگری مالی شرکت را به درستی پیشیانی نماید. با توجه به تعاریف مختلف مطرح شده در مورد کیفیت حسابرسی در مطالعات گذشته، کیفیت حسابرسی عبارت است از حسن شهرت و مراقبت‌های حرفه‌ای حسابرس. در نتیجه حسن شهرت حسابرس بر اعتبار صورت‌های مالی می‌افزاید و نظارت و مراقبت‌های حرفه‌ای او، کیفیت اطلاعات صورت‌های مالی را افزایش می‌دهد (مجتبه‌زاده و بابایی، ۱۳۹۱). یعنی و فیلی (۲۰۰۱) نشان دادند که عدم رضایت از کیفیت حسابرسی از دلایل اصلی تغییر حسابرس است. وو و چای کو (۲۰۰۵) دریافتند کیفیت حسابرسی با تغییر حسابرس رابطه عکس دارد. (حددادی، ۱۳۹۸)

بر اساس تحقیقات انجام شده، پیچیدگی اطلاعات حسابداری بر کیفیت گزارشگری مالی، شناخت حسابرس از کار و کیفیت حسابرسی اثرگذار است و از طرفی این متغیرها در تغییر حسابرس نقش ایفا می‌کنند که در ادامه پژوهش به بررسی این مطلب خواهیم پرداخت.

پیشینه داخلی

هاشمی نیا و حیرانی (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان تاثیر چرخش اجباری حسابرس و اندازه موسسه حسابرسی بر کیفیت حسابرسی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، نشان داد که چرخش موسسه حسابرسی تاثیر مثبت و معنی داری بر کیفیت حسابرسی دارد؛ به عبارت دیگر تغییر موسسه حسابرسی باعث بهبود کیفیت حسابرسی می‌شود.

مهر آور و کارگر (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان بررسی ارتباط بین تغییر حسابرس و هزینه تامین مالی در شرکت‌های پذیرفته

شده در بورس اوراق بهادار تهران از روش همسان سازی و رگرسیون چند متغیره جهت آزمون فرضیه های پژوهش استفاده کرد و یافته های حاصل از تجزیه و تحلیل آماری نشان داد که بین تغییر حسابرس و هزینه تامین مالی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

نوری و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان، تأثیر تغییر حسابرس بر کیفیت گزارشگری مالی شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، نشان داد بین تغییر اجباری حسابرس و کیفیت گزارشگری مالی رابطه معنی دار و منفی وجود دارد، اما بین تغییر اختیاری حسابرس و کیفیت گزارشگری مالی رابطه معنی دار و مثبت مشاهده شد.

پیاب نما و خلیق خیاوری (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان تأثیر تغییر حسابرس بر کیفیت حسابرسی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران نشان دادند که تغییر حسابرس با کشف تحریف های مالیاتی و تحریف ناشی از اشتباه در به کارگیری رویه های حسابداری رابطه معناداری دارد و باعث افزایش نسبت موقیت کشف این تحریف ها شده است.

وکیلی فرد و محمدی (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان، تغییر حسابرس و نوع گزارش حسابرسی، به این نتیجه رسیدند که بین تغییر حسابرس مستقل با گزارش حسابرسی رابطه معتبر و وجود داشته و در بحث نوع تغییر حسابرس نیز نتایج آزمون فرضیه ها بیان گر این مطلب است که بین نوع تغییر حسابرس مستقل با گزارش حسابرسی در شرکت های مورد بررسی رابطه معتبر وجود ندارد.

رضازاده و زارعی (۱۳۸۷) در در پژوهشی با عنوان، عوامل موثر بر تغییر حسابرس، به این نتیجه رسیدند که حق الزحمه حسابرسی، کیفیت مدیر و اندازه شرکت بر تغییر حسابرس ارتباط معنی دار و مثبت دارد.

پیشینه خارجی

قیرنی و استوارت (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان «ویژگی های صنعت صاحبکار و تغییر حسابرس» به این نتیجه رسیدند که پیچیدگی استانداردهای حسابداری بر تغییر حسابرس تأثیر منفی دارد در حالی که رقابت بازار محصول بالاتر و همگنی عملیاتی بالاتر صنعت بر تغییر حسابرس تأثیر مثبتی دارد.

فرگومن و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان «واکنش بازار به تغییر حسابرس تحت قوانین و مقررات و استراتژی های مبتنی بر بازار» به این نتیجه رسیدند که شواهد واضحی در خصوص واکنش بازار به تغییر حسابرس به دست نیامد به عبارت دیگر از دیدگاه بازار، تغییر حسابرس دارای محتواهای اطلاعاتی نیست.

هولووچزاک و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان «آزمون واکنش بازار به تغییر حسابرس: مقایسه ای از طبقه بندی کننده یادگیری ماشین» به این نتیجه رسیدند که تکنیک های یادگیری ماشین عملکرد مناسبی در پیش بینی واکنش بازار به تغییر حسابرس دارند.

لیانگ و لیو (۲۰۱۷) در پژوهشی با عنوان «راهبری شرکتی، محافظه کاری و تغییر حسابرس» به این نتیجه رسیدند که محافظه کاری شرطی به واسطه کاهش ریسک حسابرسی مورد انتظار، احتمال تغییر حسابرس را کاهش می دهد. یافته های پژوهش همچنین نشان می دهد که کیفیت راهبری شرکتی بالاتر، تأثیر منفی محافظه کاری شرطی بر تغییر حسابرسی را تضعیف می کند.

فرضیه:

- ۱- پیچیدگی اطلاعات حسابداری بر تغییر حسابرس تأثیر معنادار دارد.
- ۲- کیفیت حسابرسی بر تغییر حسابرس تأثیر معنادار دارد.

۳. روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت، یک پژوهش توصیفی با تاکید بر روابط همبستگی است، زیرا از یک طرف وضع موجود را بررسی می‌کند و از طرف دیگر، رابطه بین متغیرهای مختلف را با استفاده از تحلیل رگرسیون، تعیین می‌نماید.

جامعه آماری پژوهش حاضر، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است که طی یک دوره زمانی ۷ ساله از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ مورد بررسی قرار گرفت و برای تعیین نمونه آماری، از روش حذف سیستماتیک استفاده شد و شرکت‌های جامعه آماری که شرایط زیر را دارا باشند به عنوان نمونه آماری انتخاب و مابقی حذف شدند.

۱. سال مالی شرکت منتهی به تاریخ پایان اسفند ماه هر سال باشد و شرکت طی دوره مورد بررسی تغییر سال مالی نداده باشند.

۲. شرکت‌های تحت بررسی جزء شرکت‌های سرمایه‌گذاری، هلدینگ و واسطه گری مالی نباشند.

۳. اطلاعات و داده‌های آنها در دسترس باشد.

۴. معاملات سهام شرکت به طور مداوم در بورس اوراق بهادار تهران صورت گرفته باشد و توقف معاملاتی بیش از سه ماه در مورد سهام یاد شده اتفاق نیافتداده باشد.

بنابراین تعداد ۱۳۸ شرکت به عنوان نمونه انتخاب شدند که ۹۶۶ سال شرکت را شامل می‌شود. در این پژوهش اطلاعات مورد نیاز از طریق مطالعه کتابخانه‌ای، نرم افزار ((ره آورد نوین)) و سایت اینترنتی ((مدیریت پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی سازمان بورس اوراق بهادار)) گردآوری شده است. جمع آوری اطلاعات از تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی انجام می‌شود. در بخش آمار توصیفی از شاخص‌های مرکزی میانگین و میانه و شاخص پراکندگی انحراف معیار استفاده شده است و در بخش آمار استنباطی، به منظور تخمین مدل از تکنیک رگرسیون لوจیت بهره گرفته می‌شود. برای اینکه در مدل رگرسیون خطی، تخمین زن‌های ضرایب رگرسیون، بهترین تخمین زن‌های بدون تورش خطی باشند، لازم است تا واریانس جزء خطای مدل ثابت باشد و بین متغیرهای توضیحی هم خطی وجود نداشته باشد. همچنین برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و استخراج نتایج پژوهش، از نرم افزارهای Excel و Eviews#10 استفاده می‌گردد.

برای آزمون فرضیه از مدل آماری زیر استفاده شده است:

$$\text{Aud_Changeit} = \beta_0 + \beta_1 \text{COMPLEX} + \beta_2 \text{AQ} + \beta_3 \text{SIZEit} + \beta_4 \text{ROA it} + \beta_5 \text{LOSSit} + \beta_6 \text{LEVit} + \beta_7 \text{GROWTHit} + \varepsilon_{it}$$

Aud_Change: تغییر حسابرس

AQ: کیفیت حسابرسی

COMPLEX: پیچیدگی اطلاعات حسابداری**SIZE**: اندازه شرکت**ROA**: بازده دارایی ها**LOSS**: زیان**LEV**: اهرم مالی**GROWTH**: رشد شرکت**متغیر وابسته**

تغییر حسابرس (Aud_Change): یک متغیر ساختگی است در صورتی که حسابرس مستقل شرکت در سال جاری نسبت به سال قبل تغییر کرده باشد عدد یک و در غیر اینصورت عدد صفر تعلق می گیرد.

متغیر مستقل

پیچیدگی اطلاعات حسابداری (COMPLEX): یک متغیر ساختگی است که سه فاکتور صورت های مالی تلفیقی، وجود بیش از یک نوع محصول و وجود اقلام تعهدی بیش از سطح میانگین را شامل می شود. در صورتی که شرکت ها هر سه فاکتور ذکر شده را هم‌مان داشته باشند به عنوان شرکت های با پیچیدگی بیشتر شناسایی شده و به متغیر، عدد یک و در غیر اینصورت عدد صفر تعلق می گیرد.

کیفیت حسابرسی (AQ): شرکت هایی که انگیزه بیشتری برای معهد نشان دادن خود دارند، موسسات بزرگ و مشهورتر را انتخاب می کنند در اینجا بزرگی و شهرت موسسه حسابرسی، جانشینی برای کیفیت حسابرسی است. مؤسسه های بزرگ حسابرسی دارای منابع مالی و انسانی بیشتری هستند که این امر می تواند بر صلاحیت حسابرس مؤثر باشد. در این پژوهش برای شرکت هایی که توسط سازمان حسابرسی، بررسی شده اند عدد یک و برای سایر مؤسسات عدد صفر در نظر گرفته شده است. (چن و همکاران، ۲۰۱۷).

متغیر کنترل

اندازه شرکت (SIZE): از طریق لگاریتم طبیعی کل دارایی های شرکت اندازه گیری می شود.

بازده دارایی ها (ROA): از طریق تقسیم سود خالص بر کل دارایی های شرکت اندازه گیری می شود.

زیان (LOSS): یک متغیر ساختگی است در صورتی که شرکت زیان گزارش کرده باشد عدد یک و در غیر اینصورت عدد صفر تعلق می گیرد.

اهرم مالی (LEV): از طریق تقسیم کل بدھی های شرکت بر کل دارایی های شرکت اندازه گیری می شود.

رشد شرکت (GROWTH): از طریق تقسیم تفاوت دارایی های سال جاری و سال قبل بر کل دارایی های سال قبل اندازه گیری می شود.

۴. یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی

در یک جمع بندی با استفاده مناسب از آمار توصیفی می‌توان ویژگی‌های یک دسته از اطلاعات را بیان کرد. پارامترهای مرکزی و پراکنده‌گی به همین منظور به کار می‌روند. کارکردهای این معیارها این است که می‌توان خصوصیات اصلی مجموعه‌ای از داده‌ها را به صورت یک عدد بیان کنند و بدین ترتیب افزون بر آن که به فهم بهتر نتایج یک آزمون کمک می‌کنند، مقایسه نتایج آن آزمون را با آزمون‌ها و مشاهدات دیگر نیز تسهیل می‌نماید.

جدول ۱: آمار توصیفی

پنل الف: متغیرهای پیوسته						
انحراف معیار	حداقل	حداکثر	میانه	میانگین	تعداد مشاهدات	نام متغیر
۱.۴۹۵	۱۰.۴۹۳	۱۹.۷۷۴	۱۴.۱۲۸	۱۴.۳۰۶	۹۶۶	اندازه شرکت
۰.۱۱۹	-۰.۰۸۹	۰.۳۷۲	۰.۰۸۶	۰.۱۰۵	۹۶۶	بازدۀ دارایی‌ها
۰.۲۲۷	۰.۱۱۳	۰.۹۷۸	۰.۵۹۱	۰.۵۸۱	۹۶۶	اهرم مالی
۰.۲۳۷	-۰.۱۲۱	۰.۷۸۸	۰.۱۴۵	۰.۱۹۵	۹۶۶	رشد شرکت

پنل ب: متغیرهای گسته				
درصد	فرابانی	طبقه	نام متغیر	
۲۶.۴	۲۵۵	۱	تغییر حسابرس	
۷۳.۶	۷۱۱	۰		
۲۹	۲۸۰	۱	پیچیدگی اطلاعات حسابداری	
۷۱	۶۸۶	۰		
۱۲.۷	۱۲۳	۱	زیان	
۸۷.۳	۸۴۳	۰		
۴۳.۶	۴۲۱	۱	کیفیت حسابرسی	
۵۶.۴	۵۴۵	۰		

در جدول (۱) برخی از مفاهیم آمار توصیفی متغیرها، شامل میانگین، میانه، حداقل مشاهدات، حداکثر مشاهدات و انحراف معیار ارائه شده است. به عنوان مثال با توجه به پنل الف نتایج نشان می‌دهد که میانگین رشد شرکت ۱۹۵,۰ می‌باشد که با توجه به انحراف معیار (۰,۲۳۷) از نوسان پذیری بالایی برخوردار است و میانگین اهرم مالی ۰,۵۸۱ می‌باشد که نشان دهنده این است که تقریباً ۵۸,۱ درصد منابع مالی شرکت‌ها از طریق بدھی تأمین مالی شده است. میانگین بازدۀ دارایی‌ها ۰,۱۰۵ می‌باشد که با توجه به انحراف معیار (۰,۱۱۹) از نوسان پذیری بالایی برخوردار می‌باشد. با توجه به پنل ب نتایج

همچنین نشان می دهد که در ۲۶,۴ درصد شرکت های مورد بررسی تغییر حسابرس رخ داده است و در ۲۹ درصد شرکت ها، پیچیدگی اطلاعات حسابداری بالا می باشد و تقریباً ۱۲,۷ درصد شرکت های مورد بررسی در دوره زمانی پژوهش زیان گزارش کرده اند.

بررسی ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهش

شدت وابستگی دو متغیر به یکدیگر را همبستگی تعریف می کنیم. بطور کلی ضرایب همبستگی بین ۱- تا ۱ تغییر می کنند و رابطه بین دو متغیر می تواند مثبت یا منفی باشد. ضریب همبستگی یک رابطه متقارن می باشد، هر چه ضریب همبستگی به یک نزدیکتر باشد میزان وابستگی دو متغیر بیشتر است، این وابستگی به معنای رابطه علت و معلولی نیست و ضریب همبستگی حرفي از اینکه کدام علت و کدام معلول است به میان نمی آورد. با انجام آزمون همبستگی به بررسی ارتباط ابتدایی بین متغیرها می پردازیم و با توجه به نتایج می توان گفت بین متغیرها ارتباط وجود دارد و می توان به بررسی دقیق تر این روابط برداخت.

جدول (۲): ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهش

AQ	GROWTH	LEV	LOSS	ROA	SIZE	COMPLEX	Aud_Change	Correlation
							۰,۴۳	Aud_Change
							۱	
						۲,۳۵۵	۰,۲۱۱-	COMPLEX
						۱	۰,۰۱	
					۲۰۰,۵	۱۴۱,۷۷	۰,۴۵-	SIZE
					۴			
					۱	۰,۲۱	۰,۰۵	ROA
				۰,۲۵	۰,۶۷	۰,۴۱	۰,۱۵۹-	
				۱	۰,۰۹	۰,۲۱	۰,۲	LOSS
			۰,۰۲	- ۹	۰,۰۱-	۰,۱۳-	۰,۰۱۷	
			۱	- ۰,۰۳	۰,۰۱	۰	۰,۰۶	LEV
	۰,۱۴	۰	- ۰,۱۳	۰,۴۷-	۰,۰۲۷-	۰,۰۲۴-	۰,۰۲۳	
	۱	۰,۰۴-	۰,۷۲	۰,۰۹	۰,۰۶			

	۰,۱۲	۰	۰	۰,۱۲	۰,۲	۰,۶۷-	۰,۰۱۵۳	GROWTH
	۱	- ۰,۰۲	۰	۰,۶۸	۰,۰۴	۰,۰۴-	۰,۰۵	AQ
۶۴۶,۸	۰,۵۸	- ۰,۲۸	- ۰,۰۱	۰,۱۳ ۲	۰,۲۲۵	۰,۱۹۰-	۰,۰۳۵۴-	
۲			۸					
۱	۰,۰۷	- ۰,۰۳	۰	۰,۰۲	۰,۶۸	۰,۰۶-	۰	

با توجه به جدول (۲) نتایج بدست آمده از جدول ضریب همبستگی نشان می دهد که در سطح اطمینان ۹۵ درصد زیان، رشد شرکت با تغییر حسابرس همبستگی مستقیم و معناداری دارند در حالی که کیفیت حسابرسی، پیچیدگی اطلاعات حسابداری، اندازه شرکت و بازده دارایی ها با تغییر حسابرس همبستگی معکوس و معناداری دارند.

بررسی مانایی متغیرهای پژوهش

یک متغیر، وقتی ماناست که میانگین، واریانس و کواریانس آن در طول زمان ثابت باقی بماند. به طور کلی اگر مبدأ زمانی یک متغیر، تغییر کند و میانگین و واریانس و کواریانس تغییری نکند، در آن صورت متغیر ماناست و در غیر این صورت متغیر، نامانا خواهد بود. متغیرهایی که احتمال حاصل از آزمون آن ها، کمتر از ۵ درصد باشد، فرضیه صفر در مورد آن رد شده و آن متغیر در سطح ماناست. در صورتی که بیشتر از ۵ درصد باشد، نامانا است. نتایج آزمون مانایی در جدول (۳) درج گردیده است. بر اساس آزمون «دیکی-فولر تعمیم یافته»^۶ («فیلیپس-پرون»^۷) چون مقدار احتمال همه متغیرها کمتر از ۵ درصد بوده است، همه متغیرهای مستقل، وابسته و کنترلی در دوره پژوهش در سطح پایا^۸ بوده اند. پایایی بدین معنی است که میانگین و واریانس متغیرهای پژوهش در طول زمان و کواریانس متغیرها بین سال های مختلف ثابت بوده است. همانگونه که در جدول (۳) ملاحظه می شود همه متغیرها مانا هستند و نیازی به آزمون هم جمعی^۹ وجود ندارد.

6- Augmented Dickey-Fuller

7- Phillips-Perron

8- Stationarity

9- Cointegration test

جدول (۳): نتایج آزمون مانایی متغیرهای پژوهش

نتایج	فیلیپس-پرون		نتایج	دیکی فولر تعمیم یافته		متغیرها
	احتمال	آماره		احتمال	آماره	
مانا	۰.۰۰۰۰	-۶۳.۸۱۹۵	مانا	۰.۰۰۰۰	-۶.۰۳۲۷	تغییر حسابرس
مانا	۰.۰۰۰۰	-۲۹.۳۹۶۴	مانا	۰.۰۰۰۰	-۲۹.۴۱۴۴	پیچیدگی اطلاعات حسابداری
مانا	۰.۰۰۰۰	-۹.۲۰۷۵	مانا	۰.۰۰۰۰	-۶.۱۳۴۰	اندازه شرکت
مانا	۰.۰۰۰۰	-۱۵.۰۸۳۹	مانا	۰.۰۰۰۰	-۱۴.۳۸۵۸	بازده دارایی ها
مانا	۰.۰۰۰۰	-۲۲.۰۹۸۸	مانا	۰.۰۰۰۰	-۲۰.۲۲۶۸	زیان
مانا	۰.۰۰۰۰	-۱۲.۴۵۷۵	مانا	۰.۰۰۰۰	-۱۲.۴۷۹۸	اهرم مالی
مانا	۰.۰۰۰۰	-۲۷.۹۶۸۳	مانا	۰.۰۰۰۰	-۲۸.۰۷۳۲	رشد شرکت
مانا	۰.۰۰۰۰	-۱۱.۴۶۱۱	مانا	۰.۰۰۰۰	-۱۱.۴۶۴۱	کیفیت حسابرسی

تخمین مدل و تجزیه و تحلیل نتایج

بعد از اینکه مانایی متغیرها مورد بررسی قرار گرفت، حال نوبت آن است که مدل پژوهش برآورده گردد. با توجه به بایزی (صفرو یک) بودن متغیر وابسته پژوهش در مدل پژوهش، به منظور تخمین این مدل از تکنیک رگرسیون لوจیت بهره گرفته می شود. برای اینکه در مدل رگرسیون خطی، تخمین زن های ضرایب رگرسیون، بهترین تخمین زن های بدون تورش خطی باشند، لازم است تا واریانس جزء خطای مدل ثابت باشد و بین متغیرهای توضیحی هم خطی وجود نداشته باشد.

۱- آزمون ثابت بودن واریانس جزء خطای (باقیمانده ها)

یکی از فرض رگرسیون خطی این است که تمامی جملات باقیمانده دارای واریانس برابر باشند. در عمل ممکن است این فرض چندان صادق نبوده و به دلایل مختلفی از قبیل شکل نادرست تابع مدل، وجود نقاط پرت، شکست ساختاری در جامعه آماری و ... شاهد پدیده ناهمسانی واریانس باشیم. در این مطالعه همانطور که ذکر شد به منظور تخمین مدل پژوهش از رگرسیون لوچیت بهره گرفته شده است بنابراین هنگام تخمین مدل، گزینه وايت^{۱۰} نیز انتخاب شده است تا در صورت وجود ناهمسانی واریانس، این مشکل برطرف شود.

۲- آزمون عدم وجود هم خطی بین متغیرهای توضیحی

هم خطی به معنای وجود رابطه شدید بین متغیرهای مستقل و کنترلی موجود در مدل می باشد. در صورت وجود هم خطی، ضرایب برآورده الگو دارای خطای معیار بالایی خواهد بود و در نتیجه این مسئله باعث می شود که تعداد متغیرهای معنی دار در معادله کاهش یابد. در این معادله برای بررسی عدم وجود هم خطی از معیار عامل تورم واریانس^{۱۱} (VIF) استفاده شد. وقتی که شاخص تورم واریانس کمتر از ۱۰ باشد، نشان دهنده عدم وجود هم خطی می باشد. با توجه به جدول (۴) نتایج

10- White

11- Variance Inflation Factor (VIF)

حاصل از این آزمون نشان می دهد؛ که میزان تورم واریانس متغیرهای مستقل و کنترلی مدل پژوهش در حد مجاز خود قرار داشته و لذا از این بابت مشکلی وجود ندارد.

جدول (۴): نتایج حاصل از آزمون عدم وجود هم خطی بین متغیرهای توضیحی مدل پژوهش

متغیر	واریانس ضریب	عامل تورم واریانس
کیفیت حسابرسی	۰,۰۰۱۸۸۵	۱,۰۱۲۸۹۴
پیچیدگی اطلاعات حسابداری	۰,۰۰۰۹۴۱	۱,۱۲۱۶۴۰
اندازه شرکت	۰,۰۰۰۸۷۷	۱,۱۳۳۰۳۷
بازده دارایی ها	۰,۰۲۶۸۳۵	۲,۱۸۶۴۶۸
زیان	۰,۰۰۲۱۹۶	۱,۴۱۳۲۵۰
اهرم مالی	۰,۰۰۵۴۲۱	۱,۶۱۰۷۹۳
رشد شرکت	۰,۰۰۳۴۵۹	۱,۱۲۰۰۸۱

آزمون فرضیه های پژوهش

فرضیه اول: پیچیدگی اطلاعات حسابداری بر تغییر حسابرس تأثیر معنادار دارد.

فرضیه دوم: کیفیت حسابرسی بر تغییر حسابرس تأثیر معنادار دارد.

جدول (۵) نتایج آزمون فرضیات

متغیرها	روش تخمین: رگرسیون لو جیت	متغیر وابسته: تغییر حسابرس
مقدار ثابت		
کیفیت حسابرسی		
پیچیدگی اطلاعات حسابداری		
اندازه شرکت		
بازده دارایی ها		
زیان		
اهرم مالی		
رشد شرکت		
ضریب تعیین مک فادن	۰.۳۳۲	
آماره LR	۱۴۶.۶۴۸	
سطح معناداری (آماره LR)	۰.۰۰۰	

به منظور آزمون این فرضیه از نتایج تخمین مدل ارائه شده در جدول (۵) بهره گرفته شده است. مقدار آماره نسبت راست نمایی (LR) در سطح اطمینان ۹۵ درصد یانگر معناداری کلی مدل پژوهش است. نتایج مربوط به ضریب تعیین مک فادن نشان می دهد که تقریباً ۳۳,۲ درصد تغییرات متغیرهای پژوهش (تغییر حسابرس) به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی مدل، توضیح داده می شوند. نتایج حاصل از متغیرهای کنترلی نشان می دهد که با توجه به آماره Z در سطح اطمینان ۹۵ درصد اهرم مالی، اندازه شرکت، بازده دارایی ها و کیفیت حسابرس تأثیر منفی (معکوس) و معناداری دارند در حالی که زیان، رشد شرکت بر تغییر حسابرس تأثیر مثبت و معناداری دارند. در حالت کلی نتایج نشان می دهد که ضریب متغیر پیچیدگی اطلاعات حسابداری، ۰/۴۶۷۵۹۶ - بوده که نشان دهنده تأثیر معکوس پیچیدگی اطلاعات حسابداری بر تغییر حسابرس می باشد که در سطح اطمینان ۹۵ درصد، با توجه به آماره Z ضریب متغیر پیچیدگی اطلاعات حسابداری، در مدل معنادار می باشد، با توجه به موارد فوق می توان در سطح اطمینان ۹۵ درصد فرضیه اول را تأیید کرد. این امر به این معنی است پیچیدگی اطلاعات حسابداری بر تغییر حسابرس تأثیر معکوس و معناداری دارد؛ به عبارت دیگر، در صورت وجود پیچیدگی اطلاعات حسابداری، احتمال تغییر حسابرس کاهش می یابد.

نتایج نشان می دهد که ضریب کیفیت حسابرسی، ۰.۳۹۶۹۲۷ - بوده که نشان دهنده تأثیر معکوس کیفیت حسابرسی بر تغییر حسابرس می باشد که در سطح اطمینان ۹۵ درصد، با توجه به آماره Z ضریب متغیر کیفیت حسابرسی، در مدل معنادار می باشد، با توجه به موارد فوق می توان در سطح اطمینان ۹۵ درصد فرضیه دوم را تأیید کرد. این امر به این معنی است کیفیت حسابرسی بر تغییر حسابرس تأثیر معکوس و معناداری دارد؛ به عبارت دیگر، در صورت وجود کیفیت حسابرسی بالا، احتمال تغییر حسابرس کاهش می یابد.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

براساس فرضیه های پژوهش انتظار می رود که پیچیدگی اطلاعات حسابداری و کیفیت حسابرسی بر تغییر حسابرس تأثیر معناداری داشته باشد. به منظور آزمون این فرضیه، مدل رگرسیونی به روش لوچیت برآورد گردید. با استفاده از آزمون Z معنی داری ضریب برآورده متغیرهای پیچیدگی اطلاعات حسابداری و کیفیت حسابرسی بر تغییر حسابرس مورد بررسی قرار گرفت که نتایج حاکی از معنی داری ضریب برآورده این متغیرها می باشد. نتایج نشان می دهد که پیچیدگی اطلاعات حسابداری بر تغییر حسابرس تأثیر معکوس و معناداری دارد. این یافته ها با نتایج پژوهش انجام شده توسط قیرنی و استوارت (۲۰۱۹) مطابقت دارد. قیرنی و استوارت (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان «ویژگی های صنعت صاحبکار و تغییر حسابرس» به این نتیجه رسیدند که پیچیدگی استانداردهای حسابداری بر تغییر حسابرس تأثیر معکوس دارد. نتایج آزمون فرضیه دوم نشان می دهد که کیفیت حسابرسی بر تغییر حسابرس تأثیر معکوس و معناداری دارد. این یافته با نتایج پژوهش انجام شده توسط بینی و فیلی (۲۰۰۱) و وو و چای کو (۲۰۰۵) مطابقت دارد. بینی نشان داد که عدم رضایت از کیفیت حسابرسی از دلایل اصلی تغییر حسابرس است. وو و چای کو (۲۰۰۵) دریافتند کیفیت حسابرسی با تغییر حسابرس رابطه عکس دارد.

اطلاعات به منظور مفید بودن برای تصمیم گیری باید قابل فهم، مربوط، قابل اعتماد و قابل مقایسه باشند. به موقع بودن صورت های مالی یکی از مهمترین عوامل تعیین کننده مربوط بودن اطلاعات است. یکی از عواملی که ممکن است بر به موقع

بودن ارائه صورت‌های مالی حسابرسی شده تاثیرگذار، پیچیدگی اطلاعات حسابداری است. با افزایش پیچیدگی واحدهای اقتصادی، وقوع اشتباه در حسابداری افزایش می‌یابد. عواملی چون تنوع، پیچیدگی و حجم زیاد اطلاعات، احتمال اشتباه را افزایش می‌دهد. این امر کار حسابسان را جهت شناخت و آگاهی کامل صورت‌های مالی، اطلاعات و گزارشات صاحبکار، دشوارتر می‌کند. سهامداران به حسابرسی نیاز دارند که در انجام حسابرسی مطابق با استانداردهای پذیرفته شده حسابرسی کارا باشد، اشتباهات با اهمیت را کشف کند و در مورد امور مالی شرکت پیشنهادهای خردمندانه‌ای به نمایندگان ارائه کند. به طور خلاصه، سهامداران انتظار دارند که مدیران، موسسه حسابرسی را انتخاب کنند که کیفیت کار آن بهتر است (بیتی و فرنلی، ۱۹۹۵). هرچه پیچیدگی اطلاعات افزایش یابد، احتمال کشف اشتباهات با اهمیت، کلاهبرداری و تقلب کمتر می‌شود به ویژه اگر حسابرسی شرکت در سال‌های اولیه حسابرسی باشد، شناخت حسابرس از موقعیت شرکت کم است و احتمال کشف به دلیل عدم شناخت حسابرس و اطلاعات پیچیده کاهش می‌یابد. به طبع آن شرکت‌ها باید با اطلاعات پیچیده بیشتر تمایل دارند که حسابسان قبلی، حسابرسی گزارشات شرکت را بر عهده بگیرند تا از نظر زمان و هزینه تغییر حسابرس صرفه جویی کند. حسابرسی که در مورد اطلاعات صاحبکار، شناخت کافی پیدا کرده است، کیفیت کار بهتری خواهد داشت و انتظارات سهامداران و استفاده کنندگان گزارشات را برآورده خواهد کرد؛ بنابراین هرچه شرکت اطلاعات پیچیده تری داشته باشد تمایل کمتری به تغییر حسابرس دارد.

نظرارت حسابسان بر فرآیند گزارشگری مالی سبب اطمینان بخشی و اتکای استفاده کنندگان نسبت به صورت‌های مالی و سودهای گزارش شده می‌شود تحقیقات نشان داده است که کیفیت حسابرسی تحت تاثیر عدم آشنایی حسابرس با ماهیت فعالیت صاحبکار، بر تغییر حسابرس تاثیر دارد. (جانسون و همکاران ۲۰۰۲).

عوامل مربوط به عرضه خدمات حسابرسی، یعنی ویژگی‌های حسابرس، بر انتخاب موسسه حسابرسی تاثیرگذارد. دلویت و سلز (۱۹۷۸) در یک پژوهش پیمایشی نشان دادند که شایستگی فنی مهمترین معیار برای انتخاب حسابرس است. در پژوهش دیگری توسط ایچنسر و شیلدز (۱۹۸۳) نیز این نتیجه تکرار شد. هاسکیتز و ویلیامز (۱۹۸۸) شایستگی فنی را به اثربخشی حسابرس تغییر می‌کند. او تخصص در صنعت و رابطه طولانی با صاحبکاران را به عنوان معیارهای مربوط به اثربخشی حسابرس معرفی می‌کند. بیتی و فرنلی (۱۹۹۵) نشان دادند که مهمترین ویژگی‌های حسابرس عبارتند از: شایستگی فنی موسسه، ارزش پولی خدمات حسابرسی، کیفیت حسابرسی. براساس یافته‌های سندرز و مک فایل (۲۰۰۳) دو معیار مهم در انتخاب حسابرس عبارتند از: شایستگی فنی و کیفیت حسابرسی. شرکت‌هایی که انگیزه بیشتری برای متعدد نشان دادن خود دارند، موسسات بزرگ و مشهورتر را انتخاب می‌کنند و معتقدند بزرگی و شهرت موسسه حسابرسی، نشانه‌ی کیفیت حسابرسی بالا است. مؤسسه‌های بزرگ حسابرسی دارای منابع مالی و انسانی بیشتری هستند که این امر می‌تواند بر کیفیت حسابرسی مؤثر باشد. بهبود کیفیت حسابرسی از طریق افزایش کیفیت گزارشگری مالی منجر به ارائه اطلاعاتی می‌گردد که بار ارزشی اطلاعاتی بالایی دارد و سرمایه‌گذاران را در پیش‌بینی آینده یاری می‌رساند. یکی از علی‌که صاحبکار را به تغییر حسابرس سوق می‌دهد، کیفیت حسابرسی پایین است زیرا این امر منجر به از دست دادن سهامداران، سرمایه‌گذاران و در

نهایت کاهش سودآوری شرکت خواهد شد. شرکت هایی که گزارشات مالی آنها با کیفیت بالایی حسابرسی شدند تمایلی بر تغییر حسابرس ندارند اما شرکت هایی که با کیفیت پایین حسابرسی شدند برای جلوگیری از کاهش سود و ارزش شرکت در صدد تغییر حسابرس هستند. با توجه به مطالب ذکر شده، توجه به کیفیت حسابرسی و پیچیدگی اطلاعات حسابداری جهت تغییر حسابرس از موارد با اهمیتی هستند که جامعه حسابرسان، سازمان حسابرسی و شرکتهای مورد رسیدگی می باشند برای ایجاد احساس امنیت در ذهن سرمایه گذار و تصمیم گیری آگاهانه در نظر داشته باشند. هرچه پیچیدگی اطلاعات حسابداری بیشتر باشد، زمان و توانایی بیشتری برای شناخت صاحبکار لازم است و کیفیت حسابرسی نیز تحت تأثیر این موضوع قرار خواهد گرفت. از طرفی، این دو متغیر بر تغییر حسابرس یا عدم تغییر حسابرس اثر می گذارد.

به منظور انجام پژوهش های آتی در ارتباط با این پژوهش، موضوعات زیر پیشنهاد می شود:

الف- بررسی تأثیر ویژگی های صنعت بر تغییر حسابرس

ب- بررسی پیچیدگی های اطلاعات بر انتخاب موسسه حسابرسی

ج- بررسی تأثیر ویژگی های کمیته حسابرسی و حسابرسی داخلی بر تغییر حسابرس

۶. منابع

- (۱) اعتمادی، حسین ویارمحمدی، اکرم (۱۳۸۲). بررسی عوامل موثر بر گزارشگری میاندوره ای به موقع. پیشرفت های حسابداری، شماره ۱۹، دوره ۲، ص ۸۷-۹۹
- (۲) ایزدی نیا، ناصر، فدوی، محمدحسن و امینی نیا، میثم (۱۳۹۳). بررسی تأثیر پیچیدگی حسابداری و شفافیت گزارشگری مالی شرکت بر تاخیر در ارایه گزارش حسابرس. دانش حسابرسی، شماره ۵۴، ص ۸۷-۱۰۱
- (۳) پیاب نما، علیرضا و خلیق خیاوی، پریسا (۱۳۹۶). بررسی تأثیر تغییر حسابرس بر کیفیت حسابرسی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادر تهران. دومین کنفرانس سالانه اقتصاد، مدیریت و حسابداری، اهواز، دانشگاه شهید چمران - سازمان صنعت، معدن و تجارت خوزستان
- (۴) خواجهی، شکر الله، محسنی فرد، غلامعلی، رضایی، غلامرضا، حسینی راد، سید داود (۱۳۹۲). بررسی اثرهای رقابت در بازار محصول بر مدیریت سود شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادر تهران. فصلنامه علمی- پژوهشی مدیریت دارایی و تأمین مالی، سال اول، شماره سوم، شماره پیاپی (۳)، ۱۱۹-۱۳۴.
- (۵) حقدادی، محمدرضا و گرگز، منصور (۱۳۹۸). بینش کمیته حسابرسی و تغییر حسابرس در بورس اوراق بهادر تهران. دانش حسابرسی، شماره ۷۸، ص ۲۰۰
- (۶) حیدری، مهدی (۱۳۹۳). رابطه تجدید ارائه صورت های مالی با تغییر حسابرس مستقل. پژوهش های تجربی حسابداری، شماره ۱۲، ص ۲۱۵-۲۱۷
- (۷) جعفری، علی؛ جعفری، همت؛ حسینی، محمد؛ رسائیان، امیر (۱۳۹۲). بررسی تأثیر تغییر حسابرس بر کیفیت حسابرسی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادر تهران. دانش حسابرسی، شماره ۵۱، صص ۱۹-۱
- (۸) شبانگ، رضا (۱۳۹۳). تئوری حسابداری جلد دوم، چاپ نهم، انتشارات سازمان حسابرسی

- ۹) صالحی، اله کرم، بزرگمهریان، شاهرخ و جنت مکان، حسین (۱۳۹۶). بررسی تاثیر پیچیدگی اطلاعات حسابداری بر تاخیر ارائه صورتهای مالی حسابرسی شده و عدم تقارن اطلاعاتی با تاکید بر نقش کیفیت حسابرسی. دانش حسابداری مالی، شماره ۳ دوره ۴، ص ۸۷-۱۱۶.
- ۱۰) ملکیان، اسفندیار، عبدالپور، فرازنده (۱۳۹۳). رابطه بین تغییر موسسه حسابرسی و گزارشگری سودهای محافظه‌کارانه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. مرجع دانش، فصلنامه مطالعات تجربی حسابداری مالی، شماره ۳۵، ص ۱۶.
- ۱۱) وکیلی فرد، محمدرضاء، محمدی، سامان (۱۳۹۴). تغییر حسابرس و نوع گزارش حسابرسی. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال هفتم، شماره ۲۵، بهار ۱۳۹۴، ص ۳۳-۴۸.
- ۱۲) نوری، نسیم؛ سعید نصیری؛ سلیمانی، محمد، رخشانی، فاطمه (۱۳۹۸). تاثیر تغییر اختیاری و اجرایی حسابسان مستقل بر کیفیت گزارشگری مالی. سومین کنفرانس ملی مطالعات نوین مدیریت و حسابداری در ایران، کرج، دانشگاه جامع علمی کاربردی - سازمان همیاری شهرداری‌ها و مرکز توسعه خلاقیت و نوآوری علوم نوین
- ۱۳) هاشمی‌نیا، سیدمرتضی، حیرانی، فروغ، (۱۳۹۹). تاثیر چرخش اجرایی حسابرس و اندازه موسسه حسابرسی بر کیفیت حسابرسی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. اولین کنفرانس حسابداری و مدیریت
- 14).Alamoudi D, Kumar A (2017) Information System Complexity and BusinessValue, International Journal of Economics & Management Sciences: 400. doi: 10.4172/2162-6359.1000400.
- 15) Arel, B., Brody, R.G., & Pany, K. (2005). Audit firm rotation and audit quality. The CPA Journal, 75(1), 36-39.
- 16) Cheng, P., Man, P., & Yi, C. H. (2013). The impact of product market competition on earnings quality. Accounting and Finance, 53, 137-162
- 17) Choi, J. & Choe, C. (1998). Explanatory factors for trading volume responses to annual earnings announcements: Evidence from the Korean stock market", Pacific-Basin Finance Journal, 193: 6 – 212.
- 18) Ferguson, A., Lam, P., Ma, N., Market Reactions to Auditor Switches under Regulatory Consent and Market Driven Regimes, Journal of Contemporary Accounting & Economics (2018), doi: <https://doi.org/10.1016/j.jcae.2018.05.001>.
- 19) Francis, Jere R & Gunn, Joshua L (2015). Industry Accounting Complexity and Earnings Properties Does Auditor Industry Expertise Matter?
- 20) Holowczak R et al., Testing market response to auditor change filings: A comparison of machine learning classifiers, (2018), <https://doi.org/10.1016/j.jfds.2018.08.001>
- 21) Hoitash, R., and U. Hoitash, Yezegel, A. (2017). The Effect of Accounting Reporting Complexity on Financial Analysts (forthcoming).
- 22) Hoitash, R., and U. Hoitash. (2017). Measuring accounting reporting complexity with XBRL. The Accounting Review (forthcoming).
- 23) Shockley, R.A. (1982). Perceptions of auditor independence: A conceptual model. Journal of Accounting, Auditing, and Finance, 5(2), 126-143
- 24) Sloan, R. (1996). Do stock prices fully reflect information in accruals and cash flows about futureearnings? The Accounting Review 71 (3): 289-315.

Investigating the Impact of Accounting Information Complexity and Audit Quality on Auditor Change

Farzin khoshkar¹

Fereshte Nazari^{*2}

Somaie Abbasi³

Date of Receipt: 2020/11/20 Date of Issue: 2020/11/30

Abstract

The purpose of this study was to investigate the effect of complexity of accounting information and audit quality on the change of auditor in Tehran Stock Exchange. This research is a descriptive research in terms of applied purpose and in terms of nature with emphasis on correlation relations. The data required to calculate the research variables have been extracted from the "Rahavard Novin" database. In order to achieve this goal, 966 company-years (138 companies for seven years) data collected from the annual financial reports of companies listed on the Tehran Stock Exchange during the period 2012 to 2018 have been tested. In order to estimate this model, the logit regression technique is used. In order for the regression coefficient estimators to be the best estimators without linear bias in the linear regression model, it is necessary that the variance is part of the fixed model error and there is no alignment between the explanatory variables. The research findings show that the information complexity Accounting and audit quality have a negative and significant effect on the change of auditor.

Keywords

Auditor change, audit quality, complexity of accounting information.

1. Teacher, Naser Khosrow Higher Education Institute, Saveh, Iran (f.khoshkar@hnkh.ac.ir)
2. Master of Auditing, Naser Khosrow Higher Education Institute, Saveh,Iran.
(Fereshtehnazari06@gmail.com)
3. Master of Auditing, Naser Khosrow Higher Education Institute, Saveh, Iran.
(Zoro12s@yahoo.com)